

บทที่ 4

ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลให้ผู้นำพลเรือนเข้าไปมีบทบาท

ในการกำหนดนโยบายความมั่นคงของไทยระหว่างปี ค.ศ. 1997-2000

หลังจากที่ได้อธิบายและวิเคราะห์ถึงปัจจัยภายในที่ส่งผลให้ผู้นำพลเรือนเข้าไปมีบทบาทร่วมกับผู้นำทหารในการกำหนดนโยบายความมั่นคงของไทยระหว่างปี ค.ศ. 1997-2000 แล้ว ในส่วนบทที่ 4 จะกล่าวถึงปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อเรื่องดังกล่าวเช่นเดียวกัน โดยมีประเด็นสำคัญ ได้แก่ บทบาทของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก การให้ความช่วยเหลือด้านความมั่นคงจากสหรัฐอเมริกาต่อไทย ไทยกับการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ความมั่นคงบริเวณประเทศเพื่อนบ้าน และการวิเคราะห์ในบทสรุปของหัวข้อที่กล่าวมาทั้งหมด

4.1 บทบาทสหรัฐอเมริกาในเอเชีย-แปซิฟิก

หลังสงครามโลกครั้งที่สองและการสิ้นสุดสงครามเย็น สหรัฐฯ ได้พิสูจน์ตนเองว่าเป็นประเทศที่ผงาดขึ้นเป็นผู้นำโลกและอาศัยอุดมการณ์เสรีนิยมประชาธิปไตยในการเอาชนะคู่แข่งสำคัญในช่วงสงครามเย็นคือ อดีตสหภาพโซเวียต นำไปสู่การจัดระเบียบระหว่างประเทศด้วยอุดมการณ์ดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น บทบาทของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก จึงอาจมีปัจจัยสนับสนุน 3 ประการ ได้แก่ การรักษาสถานะความเป็นผู้นำหรือมหาอำนาจ การรักษาผลประโยชน์ และการเชิดชูระบบการเมืองในรูปแบบประชาธิปไตย¹

นโยบายที่สหรัฐฯ ใช้รักษาความเป็นมหาอำนาจคือ การยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และการตลาดเสรี แต่อย่างไรก็ตาม สหรัฐฯ อาจต้องพบกับอุปสรรคกับการดำเนินนโยบายดังกล่าวอยู่บ้างในสภาพภูมิประเทศและสังคมในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกมีความแตกต่างกันมากและการขยายอิทธิพลของตนก็อาจมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับจีน ซึ่งมีรูปแบบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ จึงต้องดำเนินนโยบายรักษาระดับความสัมพันธ์ที่ดีและมีนัยต่อด้านพร้อมกันไปด้วย ในสมัยประธานาธิบดีบิล คลินตัน ดำเนินนโยบายการมีปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้าไปพร้อมๆ กับการต่อต้านเรื่องสิทธิมนุษยชนในจีน เพราะจีนมักใช้กำลังในการแก้ไขปัญหาทางการเมือง ดังเช่นกรณีการเรียกร้องประชาธิปไตยของนักศึกษาจีนในปี ค.ศ. 1989 ที่บริเวณจัตุรัสเทียนอันเหมิน รวมถึงการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจีนและการขยายอิทธิพลของจีนมากขึ้นใน

¹ Michael K. Connors, Remy Davison and Jorn Dosch, *The New Global Politics of the Asia – Pacific* (New York: RoutledgeCurzon, 2004), p. 24.

ภูมิภาค ดังนั้น สหรัฐฯ จึงมองว่าจีนจะเป็นภัยคุกคามทางด้านความมั่นคงและผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก แต่ขณะเดียวกันจีนก็คิดว่าสหรัฐฯ ก็เป็นภัยคุกคามต่อตนเองเช่นกัน²

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าสหรัฐฯ จะยังคงมีบทบาทอยู่มาก แต่ก็ได้ลดกำลังทางทหารของตนในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกออกไปบ้าง พร้อมกับรักษาความสัมพันธ์และความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดตามข้อตกลงด้านความมั่นคงร่วมกันกับญี่ปุ่นซึ่งเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอีกประเทศหนึ่งในภูมิภาคนี้ ประกอบกับญี่ปุ่นเริ่มมีบทบาททางการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคนี้มากขึ้น³ ทั้งนี้เพราะเขตแดนนี้ยังมีความขัดแย้งในเรื่องเขตแดน ทรัพยากร ธรรมชาติ เชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมอยู่มาก ซึ่งอาจขยายไปสู่สงครามกลางเมืองตามมา

มูลเหตุที่สหรัฐฯ ยังคงกำลังไว้อีกส่วนหนึ่งก็เพื่อรักษาสถานะและอิทธิพลของตนไว้ ทั้งนี้สหรัฐฯ ได้เข้ามาลงทุนในภูมิภาคนี้เป็นจำนวนมาก ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และหลังสงครามเวียดนาม ซึ่งหากยังคงรักษาสถานะทางภูมิศาสตร์ทางเศรษฐกิจ (geo-economic) ต่อไปได้ก็จะทำให้สหรัฐฯ ยังคงมีบทบาททางภูมิศาสตร์ทางการเมือง (geo-politics) ต่อไป⁴ และสหรัฐฯ ประเมินว่าอาจจะเกิดความขัดแย้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นำไปสู่การใช้กำลังทหารในภูมิภาคในการอ้างสิทธิเหนือหมู่เกาะสแปรตลีของจีน เวียดนาม ได้หวันและบางประเทศในกลุ่มอาเซียน รวมถึงการพัฒนากำลังทหารและเทคโนโลยีทางทหารของจีน มีผลกระทบต่อเส้นทางคมนาคมทางทะเลตามช่องแคบมะละกาและช่องแคบลอมบอก ดังนั้นเพื่อประกันว่าสหรัฐฯ สามารถตอบโต้ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันเวลา สหรัฐฯ ยังคงใช้ความพยายามทั้งทางทหารและการเมืองเพื่อรักษาความสงบในภูมิภาค โดยการส่งกำลังบางส่วนประจำการในญี่ปุ่น เกาหลีฟิลิปปินส์ เกาหลี และมหาสมุทรอินเดีย เพื่อการเตรียมกำลังเพิ่มเติมในกรณีฉุกเฉิน และการมีสนธิสัญญาแบบทวิภาคีกับมิตรประเทศในภูมิภาค ดังเช่น ประเทศไทย เป็นต้น

² Derek McDougall, *The International Politics of the New Asia Pacific*. (London: Lynne Rienner Publishers, Inc., 1997), pp. 75-90.

³ Chulacheep Chinwanno, "Thai views on Japan's role in the region" in Cavan Hogue (ed.) *Thailand, Australia & the region strategic development in Southeast Asia*, pp. 119-142.

⁴ Coral Bell. "The future of American policy in the Pacific," in Gary Klintonworth, *Asia-Pacific security: less uncertainty, new opportunities*. (New York: St. Martin's Press, 1996), p. 22.

⁵ Kusuma Snitwong, "Strategic outlook for the Asia-Pacific region: a Thai perspective on the US stabilizing role" in Cavan Hogue (ed.) *Thailand, Australian & the region strategic development in Southeast Asia*, p. 128.

ในอดีต สหรัฐฯ มีกำลังทหารในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกสูงเกือบ 1 ล้าน นาย ซึ่งประจำการอยู่ในฐานทัพสหรัฐฯ ประจำประเทศต่างๆ ได้แก่ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ เวียดนามใต้ สิงคโปร์ และไทยในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ทหารของสหรัฐฯ ประจำที่เกาะเพิร์ลฮาร์เบอร์ประมาณ 160,000 นาย กระจายอยู่ทั่วไปในบริเวณเกาะแปซิฟิกอีกประมาณ 180,000 นาย ช่วงสงครามเกาหลีประมาณ 650,000 นาย และสูงที่สุดในช่วงสงครามเวียดนาม 855,000 นาย ต่อมาเมื่อสหรัฐฯ พ่ายแพ้สงครามเวียดนามในปี ค.ศ. 1975 จึงได้ลดกำลังลงเหลือประมาณ 175,000 นาย และในปี ค.ศ. 1979 เหลือประมาณ 140,000 นาย ซึ่งคงไว้ในสถานะดังกล่าวตลอดเวลากว่าทศวรรษ⁶

ต่อมาเมื่อถึงสมัยประธานาธิบดีบิล คลินตัน ได้มีนโยบายลดกำลังทางทหารในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งเห็นได้จากการประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ (นายวิลเลียม โคเฮน) ที่ออกมาประกาศเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม ค.ศ. 1997 ว่า⁷

- สหรัฐฯ จะลดกำลังและรักษากำลังทางทหารไว้ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกไว้ประมาณ 100,000 นาย ในขณะที่เดียวกันก็จะนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาแทนที่ด้วย
- สหรัฐฯ จะยังคงความร่วมมือกับญี่ปุ่นเพื่อปกป้องผลประโยชน์ร่วมกันต่อไป
- สหรัฐฯ จะร่วมมือกับประเทศสมาชิกอาเซียน โดยผ่านความร่วมมือทางการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก หรือกรอบความร่วมมือ ASEAN Regional Forum-ARF
- สหรัฐฯ จะร่วมมือกับจีนและเกาหลีใต้เพื่อแก้ไขปัญหาบนคาบสมุทรเกาหลีในกรณีการทดสอบพลังงานปรมาณูนิวเคลียร์ของประเทศเกาหลีเหนือ
- สหรัฐฯ จะผลักดันการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย การรักษาสีทิมมนุษยชน การปกครองที่มีความโปร่งใส และพัฒนาทหารในประเทศภูมิภาคนี้ให้มีความเป็นทหารอาชีพมากขึ้น

จากนโยบายความมั่นคงของสหรัฐฯ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการกลับมาให้ความสำคัญกับภูมิภาคนี้อีกครั้งหลังจากสงครามเวียดนามและสงครามเย็นสิ้นสุดลงในปี ค.ศ. 1989 เนื่องจากห่วงเกรงต่อปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะการก่อการร้ายสากล และนอกจากนั้น หวาดระแวงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การเมือง และการทหารของประเทศจีนในปลายทศวรรษที่ 1990

⁶ Young Whan Kihl and Lawrence E. Grinter, "Changing security requirements in Pacific Asia," in *Security, strategy and policy responses in the Pacific rim*. (Colorado: Lynne Rienner Publishers, Inc., 1989), p. 7.

⁷ คำแถลงนโยบายของนายวิลเลียม โคเฮน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 1997 เกี่ยวกับ *The United States Security Strategy for the East Asia-Pacific Region 1998*. อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ www.defenselink.mil/pubs/easy98.

4.2 การให้ความช่วยเหลือด้านความมั่นคงจากสหรัฐอเมริกาต่อไทย

การดำเนินการขอส่งคืนเครื่องบินเอฟ-18 ของกองทัพอากาศไทยให้แก่ประเทศสหรัฐฯ นำไปสู่การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ที่มีลักษณะใกล้ชิดกันมากขึ้นนั้น มีปัจจัยจากการให้ความช่วยเหลือทางทหารและเศรษฐกิจภายในประเทศของไทยจากประเทศสหรัฐฯ ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำ ทั้งนี้ การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวของสหรัฐฯ มีผลตอบแทนต่อผลประโยชน์ของไทยในแง่ที่จะทำให้กองทัพอากาศไทยไม่เสียบงบประมาณเพื่อเครื่องบินดังกล่าว จนนำไปสู่ภาวะล้มละลายของกองทัพอากาศไทย และการให้ความเชื่อมั่นต่อนักลงทุนต่างชาติที่จะเข้ามาลงทุนในไทยเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจไทย ส่วนผลตอบแทนต่อผลประโยชน์ของสหรัฐฯ นั้น ก็เพื่อการปรับความสัมพันธ์ที่ดีต่อไทย และการรักษาสถานะและผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ในไทย

ความเป็นมาของการจัดซื้อเครื่องบินเอฟ-18 ซีดีของกองทัพอากาศไทย เกิดขึ้นเมื่อได้มีการลงนามความตกลงใน Letter of Offer And Acceptance (LOA) เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ. 1996 มูลค่าของสัญญาเป็นเงิน 392,156,856 ดอลลาร์สหรัฐฯ กำหนดชำระเงินเป็นเวลา 5 ปี (ระหว่างปี ค.ศ. 1996-2000) ตามสัญญากำหนดไว้ว่า หากไทยยกเลิกสัญญาต้องชำระเงินค่ายกเลิกสัญญาเป็นจำนวนเงิน 251 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ การดำเนินการ โครงการฯ ที่ผ่านมา กองทัพอากาศได้ชำระเงินไปแล้วในปี ค.ศ. 1996-2000 เป็นจำนวนเงิน 74.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือประมาณ 2,167.7 ล้านบาท (เฉลี่ยอัตราแลกเปลี่ยน 29.07 บาท ต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐฯ) โดยเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการที่ต้องชำระตามสัญญามิได้เป็นเงินค่ามัดจำแต่ประการใด อย่างไรก็ตาม ในต้น ปี ค.ศ. 1998 อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ อยู่ที่ประมาณ 50 บาทต่อดอลลาร์ ก็จะทำให้กองทัพมีหนี้เพิ่มสูงขึ้นกว่าเท่าตัว หรือประมาณ 19,600 ล้านบาท

การดำเนินการยกเลิกเครื่องบินดังกล่าวนั้น ในระยะแรกกองทัพอากาศไม่ต้องการยกเลิกแต่อย่างใด โดยให้มีการยืดหยุ่นออกไปอีก 3 ปี (ตามกำหนดการเดิมนั้น เครื่องบินเอฟ-18 ซีดี ลำแรกจะส่งมอบให้กองทัพอากาศในช่วงต้นปี ค.ศ. 1999 และสิ้นสุดการส่งมอบลำสุดท้ายในช่วงปลายปีดังกล่าว ซึ่งหมายถึงการตกลงใจที่จะดำเนินการต่อไป) แต่เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้เกิดข้อคำถามจากสังคมไทยตามมาว่าการจัดซื้อเครื่องบินดังกล่าวจะดำเนินการอย่างไร เนื่องจากว่าการฟื้นตัวของระบบเศรษฐกิจของไทยโดยรวมนั้นยังต้องใช้เวลาอีกระยะหนึ่งกว่าประเทศจะมีเงินตราต่างประเทศมากพอที่จะซื้อได้ ดังนั้น แนวทางที่ดีที่สุดก็คือ การดำเนินการยกเลิกเครื่องบินดังกล่าวจำนวน 8 เครื่องที่ได้ลงนามในสัญญาซื้อขายกับสหรัฐฯ ไว้แล้ว

ในกรณีนี้ ผู้นำไทยทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจึงต้องเปิดการเจรจากับรัฐบาลสหรัฐฯ โดยตรง เพราะหากรัฐบาลสหรัฐฯ ต้องการช่วยเหลือไทยในยามวิกฤตเศรษฐกิจเช่นนี้ ก็จะเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจไทยมากทีเดียว แต่ปัญหาก็คือการไม่ได้รับความสนใจในวิกฤตเศรษฐกิจในเอเชียจากสหรัฐฯ อย่างจริงจัง แม้แต่ปัญหาเครื่องบินเอฟ-18 ของกองทัพอากาศไทยก็ตาม ซึ่งนักวิเคราะห์หลายคนมองว่า รัฐบาลสหรัฐฯ อาจจะมีเรื่องเก๋าค้างคาใจกับรัฐบาลไทย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเรือบรรทุกทุทุทโฆปรณล์ลอยน้ำ ปัญหาท่าทีของไทย(และอาเซียน) ในวิกฤตการณ์ได้วันที่ผ่านมา ปัญหาเรื่องการพัฒนาประชาธิปไตยและการรับพม่าเป็นสมาชิกอาเซียน ประเด็นเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจของสหรัฐฯ ในการให้ความช่วยเหลือไทยในกรณีการยุติโครงการเครื่องบินเอฟ-18

สำหรับมาตรการที่จะให้สหรัฐฯ ช่วยเหลือนั้น นายชวน หลีกภัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ได้อนุมัติให้ผู้บัญชาการทหารสูงสุดเจรจากับผู้แทนของรัฐบาลสหรัฐฯ หลายคน เพื่อให้กองทัพและประเทศไทยเสียประโยชน์น้อยที่สุด แต่ผลการเจรจาในระดับผู้แทนทั้งสองฝ่าย ยังไม่ได้ข้อยุติและสหรัฐฯ ยังคงมีท่าทีนิ่งเฉย ต่อมาผลของการดำเนินการได้ข้อยุติเมื่อ นายกรัฐมนตรีและ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมพร้อมคณะได้เดินทางเยือนประเทศสหรัฐฯ เมื่อวันที่ 12-14 มีนาคม ค.ศ. 1998 และมีการนำเรื่องนี้ขึ้นหารือกับนายบิล คลินตัน ประธานาธิบดีสหรัฐฯ นำไปสู่ข้อตกลงยินยอมให้ไทยไม่ต้องชำระค่ายกเลิกสัญญา และรัฐบาลสหรัฐฯ รับช่วงสัญญาการสั่งซื้อเครื่องบินเอฟ-18 ต่อจากไทย หากไม่สามารถหาประเทศที่สามมารับซื้อต่อได้ และจะจำกัดข้อผูกมัดทางการเงินของรัฐบาลไทยตามสัญญาเอาไว้เพียงจำนวน 74.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เท่าที่ได้ชำระไปแล้วเท่านั้น ซึ่งการตัดสินใจดังกล่าวเป็นกรณีแรกที่รัฐบาลสหรัฐฯ ดำเนินการในลักษณะนี้ ทำให้ประเทศไทยพ้นภาระจากเงินค่ายกเลิกสัญญาทั้งหมด นอกจากนี้เงินที่รัฐบาลไทยจะต้องชำระตามสัญญาในปี ค.ศ. 1998 จำนวน 94 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ รัฐบาลสหรัฐฯ ยินยอมให้ไทยไม่ต้องชำระเงินจำนวนดังกล่าว และเปิดโอกาสให้มีการเจรจายกเลิกหนี้อะไหล่และอุปกรณ์สนับสนุนโครงการฯ ให้รัฐบาลสหรัฐฯ ด้วย

⁸ สุรชาติ บำรุงสุข, ไทย สหรัฐ เอฟ-18 ข้อคิดเพื่อการซื้ออาวุธในอนาคต., หน้า 54-55.

การที่รัฐบาลสหรัฐฯ ได้รับช่วงการสั่งซื้อเครื่องบินรบเอฟ-18 จากไทยไปดำเนินโดยไม่เคยปฏิบัติกับประเทศใดมาก่อน⁹ ทำให้มองว่าการให้ความช่วยเหลือไทยในเรื่องดังกล่าวเป็นการปรับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ให้มีความใกล้ชิดมากขึ้นกว่าเกือบทศวรรษที่ผ่านมา (ค.ศ. 1990-1996) เนื่องจากสหรัฐฯ ได้ลดบทบาทของตนลงตั้งแต่หลังสงครามเย็นสิ้นสุดลงในปี ค.ศ. 1989 ทำให้ผู้นำรัฐบาลไทยหลังช่วงดังกล่าวได้เปลี่ยนท่าทีปรับความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศในภูมิภาคเอเชียมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศจีน และประเทศเพื่อนบ้านของไทย

การให้ความช่วยเหลือของสหรัฐฯ ในการรับซื้อคืนเครื่องบินเอฟ-18 วิเคราะห์ได้ว่าสหรัฐฯ ต้องการเข้ามาเพิ่มบทบาทของตนเองในไทย เนื่องจากไทยมีความสำคัญด้านอุตสาหกรรมของสหรัฐฯ ในการเป็นพันธมิตรต่อต้านศัตรูของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก และรักษาสถานะและผลประโยชน์ในภูมิภาคนี้ในอนาคตต่อไป แม้ว่าในอดีตไทยเป็นพันธมิตรที่สำคัญและแนบแน่นกับสหรัฐฯ อย่างมากในการต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ในยุคสงครามเย็น อย่างไรก็ตาม เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลง ทำให้ความสัมพันธ์ห่างเหิน ไปบ้าง แต่หากพิจารณาในเรื่องของระดับความสัมพันธ์ของไทยกับสหรัฐฯ เป็นความสัมพันธ์ที่แตกต่างกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคอยู่บ้าง โดยเฉพาะกรณีของอินโดนีเซีย ซึ่งจะเห็นได้จากกรณีการปฏิเสธที่จะขายเครื่องบินเอฟ-16 ให้แก่กองทัพอินโดนีเซียเนื่องจากไม่ได้อยู่ในกลุ่มพันธมิตรที่แนบแน่นเช่นไทย

ในช่วงที่ผู้นำไทยเดินทางเยือนสหรัฐฯ เมื่อวันที่ 12-14 มีนาคม ค.ศ. 1998 สหรัฐฯ ได้ให้ความช่วยเหลือไทยทั้งในด้านเศรษฐกิจและการทหาร ในด้านเศรษฐกิจ¹⁰ เช่น สนับสนุนให้มีการเพิ่มวงเงินกู้จากไอเอ็มเอฟ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของสหรัฐฯ ขยายวงเงินเพื่อช่วยเหลือการค้าระยะสั้นแก่ไทย ให้หน่วยงานบริการสินเชื่อเพื่อการส่งออกอื่นๆ ให้ความช่วยเหลือไทย สนับสนุนให้บรรษัทการลงทุนภาคเอกชนในต่างประเทศเข้ามาลงทุนในไทย และสนับสนุนให้ไทยมีการศึกษาความเป็นไปได้ในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจไทย เป็นต้น จะเห็นได้ว่า ประเด็นการให้ความช่วยเหลือไทยเป็นเรื่องการให้หลักประกันความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ รวมถึงหลักประกันด้านความมั่นคงทางทหารด้วย ได้แก่ การรับซื้อคืนเครื่องบินเอฟ-18 ซึ่งจะเป็กรณีเดียวและกรณีสุดท้ายในลักษณะนี้ที่จะช่วยเหลือไทย และการยืนยันในเรื่องของความต้อการในการฝึกผสม Cobra Gold ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ต่อไป

⁹ สำนักเอกสารการตอบกระทู้ถามของนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เรื่องการแก้ไขปัญหาการจัดซื้อเครื่องบินรบเอฟ-18 มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2542 จากสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี <http://www.cabinet.thaigov.go.th>

¹⁰ “ชวนปลื้มผลสรุปเจรจาที่ดินปลดปล่อยหนีเอฟ-18” กรุงเทพธุรกิจ (15 มีนาคม 2541) : 3.

แต่สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะต้องมีการวิเคราะห์ต่อไปก็คือ การให้หลักประกันความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจ พิจารณาแล้วเป็นการเข้ามาแทรกแซงการตัดสินใจกำหนดนโยบายของไทยในช่วงดังกล่าวมาก ซึ่งจะตกแก่ผลประโยชน์ของสหรัฐฯ เป็นสำคัญด้วย¹¹ กล่าวคือ สหรัฐฯ จะได้ผลการตอบแทนอย่างเป็นทางการที่สำคัญในทางเศรษฐกิจคือ สหรัฐฯ สามารถผลักดันให้มีการแก้ไขกฎหมายไทยเพื่อให้ทุนต่างชาติเข้ามา มีบทบาทมากขึ้นในระบบเศรษฐกิจของไทย¹² ตลอดจนสามารถทำให้รัฐบาลยอมขายรัฐวิสาหกิจหลักๆ ของประเทศให้แก่นักลงทุนต่างประเทศซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจที่มีรายได้จำนวนมาก ให้กำหนดไว้ในนโยบายเศรษฐกิจของไทยเห็นได้ในจดหมายแสดงเจตจำนงฉบับที่ 3 เช่น จะให้มีการแปรรูปบริษัทการบินไทย โดยเริ่มจากการหาผู้ร่วมทุนต่างประเทศ และหุ้นที่เหลือก็จะขายให้ภายในประเทศ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจด้านพลังงานและการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย การแปรรูปองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย เป็นบริษัท จำกัด เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นดัชนีชี้ชัดในปัจจุบัน เมื่อเศรษฐกิจไทยฟื้นตัวมากขึ้นจะเห็นได้ว่ารัฐวิสาหกิจบางแห่งเปลี่ยนไปอยู่ในความครอบครองของนักลงทุนต่างชาติมากขึ้น อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงทิศทางของการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยว่า คงเป็นลักษณะของการร่วมทุนและการถือครองของบริษัทต่างประเทศมากขึ้นด้วย

ถึงแม้ว่าไทยจะกลับไปสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับสหรัฐฯ เพื่อผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ และด้านการทหาร เห็นได้จากคำกล่าวของนายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัย กล่าวกับประธานาธิบดีบิล คลินตันว่า “ประชาชนชาวไทยขอขอบสหรัฐฯ ที่ได้แสดงความห่วงใยวิกฤตการณ์ในไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และได้เข้ามา มีบทบาทในภูมิภาคนี้อย่างจริงจัง” ซึ่งประธานาธิบดีคลินตันกล่าวตอบว่า¹³ “สหรัฐฯ ยืนยันถึงมิตรภาพที่ดีทั้งไทยและสหรัฐฯ ซึ่งเป็นพันธมิตรที่เก่าแก่ยาวนาน กว่าหุ้นส่วนด้านความมั่นคงของสหรัฐฯ ใดในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก” แต่หากย้อนกลับไปดูประวัติความช่วยเหลือทางทหารและความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาจะพบว่า มีลักษณะพึ่งพาอาศัยกันมาโดยตลอด และบางช่วงบางสมัยอาจจะห่างหายไปบ้างก็ตาม อย่างไรก็ตาม หากประเทศใดได้เป็นพันธมิตรหรือมิตรประเทศกับสหรัฐฯ แล้ว ก็มักจะได้รับความช่วยเหลือด้านอาวุธ ซึ่งจะปรากฏในรูปของความช่วยเหลือด้านความมั่นคง (security assistance program) ซึ่งมูลค่าของความช่วยเหลือนี้อยู่นอกเหนือจากงบประมาณของ

¹¹ อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมที่ ชุค ศรีอารยะ. “จักรวรรดิอเมริกา กับ สงครามการช่วงชิงความเป็นเจ้า” ใน พิทยา ว่องกุล, วิกฤตเอเชีย (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)), หน้า 70.

¹² อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมที่ อมรินทร์ คอมันตร์. “แผนปลาใหญ่คอกปลาลูกเล็ก ทำลายชาติไทยและอาเซียน” ใน พิทยา ว่องกุล, วิกฤตเอเชีย, หน้า 174.

¹³ มติชนรายวัน (15 มีนาคม 2541) : 4.

กระทรวงกลาโหมของประเทศ ผู้รับ ในกรณีของไทยจะพบว่าไทยได้รับความช่วยเหลือด้านความมั่นคงใน 3 ลักษณะ คือ¹⁴

1) โครงการความช่วยเหลือทางทหาร (Military Assistance Program-MAP) เป็นโครงการความช่วยเหลือแบบให้เปล่า (Grants) แก่รัฐบาลที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ต่อสหรัฐฯ

2) โครงการการศึกษาและการฝึกทางทหารระหว่างประเทศ (International Military Education and Training Program-IMET) เป็นโครงการความช่วยเหลือแบบให้เปล่าเพื่อช่วยให้ทหารของประเทศผู้ซื้ออาวุธจากรัฐบาลสหรัฐฯ ได้เรียนรู้ในการใช้อาวุธดังกล่าว ตลอดจนรวมถึงการให้ทุนนายทหารของประเทศผู้รับ ไปรับการศึกษาทางทหารในสหรัฐฯ หรือในสถานีกทางทหารของสหรัฐฯ ในต่างแดน

3) โครงการขายอาวุธให้แก่รัฐบาลต่างประเทศ (Foreign Military Sales-FMS) โครงการนี้เป็นการให้สินเชื่อ (Loans) แก่รัฐบาลต่างประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือในการซื้ออาวุธจากรัฐบาลสหรัฐฯ การซื้อกระทำในรูปรัฐบาลต่อรัฐบาล และอาจเป็นการจ่ายด้วยเงินสดหรือเปิดสินเชื่อ ซึ่งมีดอกเบี้ยต่ำ ส่วนใหญ่จึงได้รับสินเชื่อนี้และกลายเป็นหนี้จำนวนมาก และสหรัฐฯ มีข้อจำกัดในโครงการ FMS ว่าจะต้องเป็นระบบอาวุธที่ได้ใช้อยู่ในกองทัพสหรัฐฯ เท่านั้น

ตามประวัติศาสตร์ ประเทศไทยกับสหรัฐฯ เริ่มมีความสัมพันธ์ต่อกันตั้งแต่ปี ค.ศ. 1883 อันเป็นปีเริ่มต้นของการทำสนธิสัญญาระหว่างไทยกับสหรัฐฯ และไทยเป็นประเทศแรกในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ที่มีสนธิสัญญาไมตรีต่อกัน เพราะสหรัฐฯ มีความสนใจที่จะให้ไทยเป็นแหล่งของการเผยแพร่ศาสนา แหล่งการค้า และหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ไทยและสหรัฐฯ ได้เพิ่มความสำคัญขึ้นในฐานะพันธมิตรเพื่อต่อต้านภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ ในช่วงนี้ไทยมีรัฐบาลที่มาจากรัฐบาลทหารบ้าง จากรัฐบาลพลเรือนบ้าง ทำให้ได้รับความช่วยเหลือด้านความมั่นคงตามมา และเป็นปัจจัยสนับสนุนต่อระบบทหารไทยเรื่อยมา¹⁵

ด้วยเหตุที่สหรัฐฯ จะได้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ประเทศไทยได้สะดวก และจะต้องคำนึงสนับสนุนฐานะของรัฐบาลไทย โดยไม่คำนึงว่ารัฐบาลนั้นจะเป็นอย่างไร เพราะนโยบายคือการรักษาเอเชียอาคเนย์มิให้ตกอยู่ใต้อิทธิพลของคอมมิวนิสต์ และป้องกันไทยมิให้ตกอยู่กับประเทศอื่นๆ ที่มีได้เป็นมิตรกับสหรัฐฯ ไทยจึงประกาศว่าสหรัฐฯ เป็นมิตรแท้ในยามยากจริงๆ¹⁶ แต่อย่างไรก็

¹⁴ สุรชาติ บำรุงสุข. ความสัมพันธ์พลเรือน-ทหาร เปรียบเทียบกรณี ไทย สหรัฐฯ., หน้า 34-35.

¹⁵ สุรชาติ บำรุงสุข, สหรัฐอเมริกากับระบบทหารในประเทศไทย ศึกษากรณีความช่วยเหลือด้านการทหารยุคหลังสงครามเวียดนาม (ค.ศ. 1975-1980). (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์, 2525), หน้า 3.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

ตาม นักวิเคราะห์ด้านความมั่นคงให้ความเห็นว่า ความสัมพันธ์ทางทหารอย่างใกล้ชิดกับสหรัฐฯ เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ตำแหน่งทางการเมืองของนายทหารชั้นผู้ใหญ่ในกองทัพไทย¹⁷

ข้อสำคัญอีกประการหนึ่งคือโครงการให้ความช่วยเหลือทางทหารของสหรัฐฯต่อไทยจะเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการเคลื่อนย้ายกำลังทหารภายในประเทศในกรณีที่อยู่ถูกคามจากคอมมิวนิสต์ประเทศจีนและเวียดนามซึ่งถูกล้อมมาจากลาว จึงมีการปรับปรุงและเสริมอุปกรณ์ที่ทำเรือสัดหีบและสนามบินในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อเพิ่มความสามารถในการรับส่งหน่วยสนับสนุนทางทหารจากสหรัฐฯในกรณีที่ทำเป็นตามข้อตกลงเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงร่วมกันด้วยสนธิสัญญาซีโต้ (SEATO) ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1954 นอกจากนั้น ความช่วยเหลือทางทหารยังเป็นการรักษาเสถียรภาพอำนาจการเมืองของทหารไทยในประเทศอีกด้วย¹⁸

อย่างไรก็ตาม เมื่อไทยประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1997 ทำให้เกิดความสูญเสียสถานะทางเศรษฐกิจตามมาเป็นจำนวนมาก และโครงการจัดซื้อเครื่องบินเอฟ-18 ของกองทัพอากาศไทยก็ได้รับผลกระทบด้วย หากแต่เมื่อได้มีการเจรจากับสหรัฐฯขอยกเลิกโครงการดังกล่าว ก็ทำให้ไทยหลุดพ้นจากพันธะสัญญาสั่งซื้อเครื่องบินดังกล่าว¹⁹ ซึ่งเป็นกรณีหนึ่งที่มีอยู่ในส่วนของโครงการขายอาวุธให้แก่รัฐบาลต่างประเทศ (Foreign Military Sales-FMS) จากรัฐบาลสหรัฐฯ ทำให้ต้องวิเคราะห์ว่าน่าจะมีเหตุผลหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงในยุคของความเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วในปัจจุบันหรือที่เรียกว่ายุคโลกาภิวัตน์เป็นตัวชี้วัดถึงการดำรงตน (status quo) ของมหาอำนาจสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

ความช่วยเหลือด้านความมั่นคง เป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งของนโยบายการเมืองการทหารของสหรัฐฯ กล่าวคือ การให้ความช่วยเหลือด้านความมั่นคงนั้น จะก่อให้เกิดผลตอบแทนแก่สหรัฐฯเองเป็นสำคัญ ดังนี้²⁰

¹⁷ โรเบิร์ต เจ มัสแคต, เขียน กุศุมลย์ รัชตะนันท์ และคณะ แปล, สหรัฐอเมริกากับการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงในประเทศไทย. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536), หน้า 37.

¹⁸ Yos Santasombat., "Leadership and Security in Modern Thai Politics," in Mohamed Ayoob and Chai-Anan Samudavanija, Leadership Perceptions and National Security. (Singapore: Kin Keang Printing Co.,Ltd, 1989), pp. 83-109.

¹⁹ "ทอ.ปลื้มสหรัฐฯ เซ้งต่อเอฟ-18 คลินตันสั่งให้แค่ครั้งเดียว" กรุงเทพธุรกิจ (15 มีนาคม 2541) : 4.

²⁰ สุรชาติ บำรุงสุข, "ความช่วยเหลือทางทหารของสหรัฐฯ : คำจำกัดความ ประเภท จุดมุ่งหมาย ข้อจำกัด และแนวโน้ม" ใน เอฟ-16 กับการเมืองไทย. (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2528), หน้า 8-9.

ประการแรก คือ จะเป็นผลโดยตรงต่อสหรัฐฯ ในการในการสร้างความแข็งแกร่งทางด้านความมั่นคงของทหารพันธมิตรในต่างแดน อันนำไปสู่การเป็นแนวป้องกันทางทหารของสหรัฐฯ ในภูมิภาคและการปกป้องผลประโยชน์ของตนในภูมิภาคนั้นๆ

ประการที่สอง คือ เป็นการได้รับผลที่จะตอบสนองต่อผลประโยชน์ทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคของสหรัฐฯ เช่น ประเทศที่สหรัฐฯ ให้ความช่วยเหลือจะอนุญาตให้ใช้สนามบินในประเทศของตนได้เพื่อให้เครื่องบินและเรือรบของสหรัฐฯ เวะเต็มเชื้อเพลิงที่สนามบินอยู่ตะเภาของ ไทย และท่าเรือสัตหีบ

ประการที่สาม คือ การให้ความช่วยเหลือด้านความมั่นคงของสหรัฐฯ จะทำให้ประเทศผู้รับมีระบบอาวุธเป็นอย่างเดียวกับกองทัพสหรัฐฯ ที่มีมาตรฐานเดียวกันเพื่อความรบ และทำให้ประเทศนั้นจะต้องพึ่งพาอาวุธจากสหรัฐฯ เพียงประเทศเดียว

ประการที่สี่ คือ เงินที่สหรัฐฯ ให้ความช่วยเหลือด้านความมั่นคงจะต้องใช้จ่ายในประเทศสหรัฐฯ เช่น การทุนอบรมด้านการทหารในโรงเรียนสหรัฐฯ และการเปิดสัญญาเงินกู้เพื่อซื้ออาวุธจากบริษัทผู้ผลิตอาวุธของสหรัฐฯ เป็นต้น

แม้ว่าการลดบทบาทของสหรัฐฯ หลังสงครามเวียดนามในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกด้านความมั่นคงของผู้นำไทย แต่โอกาสที่สหรัฐฯ จะถอนตัวออกไปจากภูมิภาคอย่างเด็ดขาด อาจไม่ใช่ นโยบายโดยตรงของสหรัฐฯ เพราะผู้นำของสหรัฐฯ ได้ออกมาตอกย้ำอยู่เสมอว่าสหรัฐฯ เป็น “มหาอำนาจแปซิฟิก” ดังนั้นในอนาคตสหรัฐฯ จะยังคงอยู่ในภูมิภาคนี้

อย่างไรก็ตาม ไทยก็มีนโยบายความมั่นคงระหว่างประเทศในลักษณะถ่วงดุลกับประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ตามปกติ ไม่ว่าจะ เป็นสหรัฐฯ หรือจีนก็ตาม แต่บางช่วงบางเวลาอาจให้น้ำหนักกับประเทศใดประเทศหนึ่งนั้นก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในขณะนั้น ปัจจุบันเมื่อมีกรอบความร่วมมือด้านการทหารและความมั่นคง ใน ARF ไทยก็พยายามผลักดันให้เกิดความร่วมมือด้านนี้มากขึ้นเพื่อให้เกิดความมั่นคงในภูมิภาค ในปี ค.ศ. 1995 สหรัฐฯ พยายามขอจัดตั้งคลังอาวุธลอยน้ำ (floating arms depot) ในอ่าวไทย แต่ก็ได้รับการปฏิเสธในสมัยรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย สมัยที่ 2 เนื่องจากเห็นว่าจะเป็นการสร้างความหวาดระแวงแก่ประเทศเพื่อนบ้านของไทย ประเด็นนี้เองนักวิเคราะห์ด้านความมั่นคงเห็นว่ากรณีที่สหรัฐฯ ไม่ตระหนักในการเข้ามาช่วยเหลือไทยในกรณีเอฟ-18 ด้วย และรวมถึงปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจของไทยในช่วงปี ค.ศ. 1997-2000²¹

²¹ Chulacheep Chinwanno, “Thailand’s Perspective on Security Cooperation in Asia-Pacific,” in See Seng Tan and Amitav Acharya, (eds.), *Asia-Pacific Security Cooperation: National Interests and Regional Order*. (Singapore: Institute for Defense and Strategic Studies, Nanyang Technological University Press, 2004), pp. 200-201.

นับตั้งแต่การสิ้นสุดสงครามเย็น มิตินความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้นทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง ความร่วมมือต่างๆไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากแต่ละประเทศต่างแสวงหาแนวทางความร่วมมือในสถานการณ์ใหม่ ทำให้เกิดความร่วมมือที่ยังคงขึ้นอยู่กับความขัดแย้ง โดยเฉพาะการเผชิญหน้าระหว่างประเทศมหาอำนาจในภูมิภาค เช่น จีนกับสหรัฐฯ กรณีเครื่องบินลาดตระเวนจีนชนกันกับเครื่องบินสอดแนม EP3 ของสหรัฐฯ เหนือน่านฟ้าประเทศจีนในปี ค.ศ. 2001 ทำให้สถานการณ์เกิดความตึงเครียดในภูมิภาคมากขึ้น แต่เหตุการณ์คลี่คลายลงเมื่อเกิดเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 เมื่อกลุ่มก่อการร้ายอัลกออิดะห์จี้เครื่องบินชนตึกเวิลด์เทรด ทำให้ทั้งสองประเทศหันกลับมาให้ความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามรูปแบบใหม่ดังกล่าวมากขึ้น และเพิ่มบทบาทความร่วมมือดังกล่าวในหลายเวทีที่ตั้งอยู่ในเขตเอเชีย-แปซิฟิก เช่น ARF และเอเปค เป็นต้น ประเด็นดังกล่าวทำให้สหรัฐฯดำเนินนโยบายสร้างความมือที่ใกล้ชิดกับประเทศในภูมิภาคนี้ เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และไต้หวัน (ซึ่งยังมีปัญหาซ่อนคือเรื่องการเมืองกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์และพาราเซล) ไม่เว้นแม้แต่ไทย ซึ่งได้มีกฎหมายเกี่ยวกับการก่อการร้ายในรัฐบาลสมัยแรกของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร (ค.ศ. 2001-2004)²²

4.3 ไทยกับการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ความมั่นคงบริเวณประเทศเพื่อนบ้าน

ปัญหาวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ โดยเริ่มจากประเทศไทย และขยายไปยังประเทศต่างๆในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ พม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม เป็นต้น ต่างก็ได้รับผลกระทบอย่างมากจากวิกฤติดังกล่าวจนเกือบจะทำให้ระบบเศรษฐกิจในภูมิภาคโดยรวมล้มลงอย่างทันที หากเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว จะเห็นได้ว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับผลกระทบรุนแรงกว่า และหากพิจารณาผลกระทบจากวิกฤติการณ์ดังกล่าวในประเด็นความมั่นคง อาจทำให้เห็นถึงปรากฏการณ์ใหม่ที่รัฐในภูมิภาคต้องเผชิญ ได้แก่²³ 1) วิกฤตเศรษฐกิจกับความมั่นคงแห่งชาติ อันเกี่ยวเนื่องกับการเงินการคลังของประเทศที่ไม่สามารถมีงบประมาณมาพัฒนาประเทศได้ 2) การเกิดลัทธิชาตินิยมใหม่และการต่อต้านตะวันตก 3) การจัดระเบียบเศรษฐกิจของภูมิภาคใหม่ 4) การจัดระเบียบความมั่นคงในภูมิภาคใหม่ 5) ปัญหาสังคมกับความมั่นคง และ 6) การสิ้นสุดยุคทองตลาดอาวุธและการแข่งขันสะสมอาวุธในภูมิภาค เนื่องจากการขาดภาวะทางการเงินของแต่ละประเทศ จึงไม่สามารถมีเงินนำไปจ่ายค่าอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ได้สั่งซื้อกับต่างประเทศ

²² Ibid.

²³ สุรชาติ บำรุงสุข. “วิกฤติเงินเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : ผลกระทบด้านความมั่นคงและการทหารในภูมิภาค” ใน พิทยา ว่องกุล, วิกฤติเอเชีย ., หน้า 107-130..

กรณีการยกเลิกการจัดซื้อเครื่องบินเอฟ-18 เป็นตัวอย่างหนึ่งซึ่งไทยประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจทำให้ไม่สามารถหางบประมาณมาดำเนินการจัดซื้อต่อไปได้ จึงต้องยกเลิกไปในที่สุด แม้ว่าอาจทำให้ไทยเกิดความรู้สึกการเสียดุลอำนาจทางอาวุธกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีสมรรถนะใกล้เคียงอย่างเช่นมาเลเซียและพม่า โดยเฉพาะประเทศมาเลเซียซึ่งเป็นประเทศที่อยู่ติดกับชายแดนไทยทั้งทางบกและทางทะเลของไทยทางตอนใต้ของประเทศ ซึ่งหากเกิดปัญหาความขัดแย้งในอาณาเขตทางทะเลซึ่งยังไม่สามารถตกลงกันได้ เนื่องจากต่างอ้างการครอบครองกันมาแต่เดิมที และบริเวณดังกล่าวมีทรัพยากรทางทะเลจำนวนมาก โดยเฉพาะน้ำมันและแหล่งก๊าซธรรมชาติ หรือแม้แต่บริเวณชายแดนที่ติดกับประเทศอื่นๆก็เป็นสภาพเช่นเดียวกัน

หลังการสิ้นสุดสงครามเย็น สหรัฐฯ ลดบทบาทตัวเองลง ทำให้ประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก เริ่มหันมาสนใจปกป้องผลประโยชน์และเอกราชอธิปไตยของตนมากขึ้น ประกอบกับภูมิภาคนี้และไทยประสบกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1997 ทำให้หลายประเทศต้องหันมาพึ่งตนเองและประหยัดงบประมาณค่าใช้จ่ายลง ประเทศไทยในยุครัฐบาลนายชวน หลีกภัย สมัยที่ 2 ขึ้นมาบริหารประเทศต่อจากรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ได้มีนโยบายให้กองทัพชะลอการจัดซื้อจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ไว้ก่อน ทั้งนี้ได้มีการกำหนดความต้องการกำลังกองทัพและเป้าหมายในการเสริมสร้างกำลังกองทัพตามห้วงเวลาที่ได้กำหนดไว้เป็นหลักในการปฏิบัติแล้ว โดยเฉพาะการจัดซื้อเครื่องบินเอฟ-18 ของกองทัพอากาศ แต่ก็ต้องยกเลิกไปเพื่อลดผลกระทบจากปัญหาค่าเงินบาท และเพื่อให้กองทัพมีงบประมาณในการบริหารเพื่อความมั่นคงของประเทศได้ต่อไป

ประเด็นปัญหาหนึ่งซึ่งเป็นภาระหนักใจของกองทัพ ก็คือ การกำหนดนโยบายการป้องกันประเทศและการจัดซื้อยุทโธปกรณ์ในช่วงประสบปัญหาวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจนั้นมีความยากลำบาก เนื่องจากรัฐบาลกำหนดให้การจัดซื้อจัดหาต้องอยู่ในรูปแบบรวมการในระดับกระทรวงกลาโหม โดยจะจัดหาเฉพาะที่จำเป็นเพื่อให้มีความทันสมัยและมีขีดความสามารถในการป้องกันประเทศด้วยหนทางที่ประหยัดและเพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ กองทัพไทยต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างของกองทัพให้สอดคล้องกับนโยบายความมั่นคงแห่งชาติด้านการป้องกันประเทศ (ค.ศ. 1998-2001) เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างกำลังป้องกันประเทศให้มีโครงสร้างกำลังกองทัพที่เหมาะสม มีความพร้อมรบ มีขีดความสามารถในการรบได้อย่างต่อเนื่อง มีความทันสมัย ด้วยกำลังงบประมาณที่มีอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถรักษาเอกราชอธิปไตย และผลประโยชน์ของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดไป

แม้ว่าประเทศไทยในยุคหลังสงครามเย็น อาจไม่ต้องเผชิญกับภัยคุกคามทางทหารระดับเดียวกับสมัยสงครามเย็น แต่ก็มีปัญหาความมั่นคงที่เกิดขึ้นในยุคใหม่ซึ่งมีความซับซ้อนมากขึ้น เช่น ปัญหาเส้นเขตแดนทางทะเล ปัญหาการอ้างสิทธิในการครอบครองพื้นที่ที่เป็นข้อพิพาทว่าจะเป็นที่ทางบกหรือทางทะเล ปัญหาแย้งชิงทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ปัญหาโรคติดต่อ และปัญหาแรงงานข้ามชาติ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่จะกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทยที่ผู้กำหนดนโยบายทั้งทางการเมืองและการทหารจะต้องให้ความสำคัญมากขึ้น²⁴

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในประเทศของประเทศเพื่อนบ้านและการเพิ่มจำนวนสมาชิกสมาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความมั่นคงทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศในภูมิภาคมีความไม่แน่นอนมากขึ้น ทั้งนี้ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของไทยซึ่งถือเป็นประเทศที่มีพรมแดนทั้งทางบกและทางทะเลติดกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ ซึ่งมีทั้งประเทศเพื่อนบ้านที่มีระบบการปกครองที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันและประเทศเพื่อนบ้านที่มีระดับการพัฒนาที่ใกล้เคียงกันและห่างกัน เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้นำไทยจำเป็นต้องเร่งดำเนินการในทางรุกเพื่อเสริมสร้างความมีเสถียรภาพของประเทศและภูมิภาคนี้

ในด้านนโยบายต่างประเทศของไทยสมัยนายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัย สมัยที่ 2 ต่อประเทศเพื่อนบ้าน รัฐบาลโดยกระทรวงการต่างประเทศมุ่งสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในภูมิภาค กระชับความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านการเมือง เศรษฐกิจ วิชาการ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านต่างๆ ในภูมิภาคนี้ และขณะเดียวกันก็หาทางเพิ่มโอกาสที่จะพัฒนาความร่วมมือระหว่างกันด้วยตระหนักว่า ความสงบ สันติสุข และความอยู่ดีกินดีของประเทศเพื่อนบ้านคือ ความสงบและความอยู่ดีกินดีของพี่น้องประชาชนไทยบริเวณชายแดน²⁵

หากวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงทางทหารและการป้องกันประเทศของไทย จะพบว่า ไทยอาจจะอ่อนด้อยกำลังรบเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน แล้วอาจมีผลกระทบต่อการเจรจารักษาสถาปัตยกรรมของชาติด้วย โดยยกตัวอย่าง อาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ คือ มาเลเซีย พม่า กัมพูชา และลาว รวมถึงเขตทางทะเลติดต่อกับ 6 ประเทศ คือ พม่า กัมพูชา มาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และเวียดนาม ในการประกาศเศรษฐกิจจำเพาะนั้น ไทยสามารถเจรจาตก

²⁴ กระทรวงกลาโหม, ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ ฉบับ 2537. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารเรือ, 2537), หน้า 22-23.

²⁵ กระทรวงการต่างประเทศ, การต่างประเทศไทย พ.ศ. 2540-2543. (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พรินติ้ง แอนด์ พับลิชิ่ง จำกัด, 2543), หน้า 36.

ลงได้เพียงประเทศเดียว คือ อินเดีย ทั้งที่ทรัพยากรทางทะเลนั้น ก็เป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจของประเทศ²⁶

นักวิชาการความมั่นคงตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับมุมมองของทหารว่า หากเมื่อใดเกิดปัญหาภัยกับประเทศเพื่อนบ้าน การเจรจาจะต้องวัดกันที่แสนยานุภาพของกองทัพเป็นสำคัญ นั่นคือ หากประเทศเพื่อนบ้านมีเอฟ-18 หรือมีก 29 แต่ไทยใช้เอฟ-5 ไปเจรจา ถ้าไทยไม่มีศักยภาพด้านอื่นมาเสริมก็ยากที่จะรักษาผลประโยชน์ได้อย่างสมบูรณ์ ที่สำคัญปัญหาเศรษฐกิจจำเพาะนั้น แต่ละประเทศในภูมิภาคนี้ยังไม่สามารถตกลงกันได้ว่า 200 ไมล์ทะเลของคนที่ทับซ้อนกันอยู่นั้น ควรจะแบ่งสรรกันอย่างไร

ทัศนะของทหารไทยดังกล่าว จึงใช้อ้างกับรัฐบาลในการจัดซื้อจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ของกองทัพมาโดยตลอด เช่นกรณีที่ใช้ซื้อเครื่องบินเอฟ-18 ของกองทัพอากาศไทย เพื่อเป็นการปกป้องเขตทะเลทางตอนใต้ของไทย แต่ในที่สุดรัฐบาลก็ได้ประเมินแล้วว่าให้มีการยกเลิกการจัดซื้อเครื่องบินดังกล่าวเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและงบประมาณของกองทัพเอาไว้ และมองว่าภัยคุกคามความมั่นคงในรูปแบบใหม่คงไม่เกิดขึ้นง่ายๆ ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ แต่ก็ไม่ได้ละเลยต่อการกำหนดนโยบายความมั่นคงของประเทศแต่อย่างใด ดังนั้นการวางยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงทางการทหารและการป้องกันประเทศของไทยจะต้องพิจารณาและให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ความมั่นคงบริเวณประเทศเพื่อนบ้านด้วย

ตารางที่ 2 เครื่องบินรบแบบเอฟ-16 และเอฟ-18 ของกองทัพอากาศในเอเชีย-แปซิฟิก

ประเทศ	เครื่องบิน	จำนวนรวม
อินโดนีเซีย	8 F-16 As, 4 F-16 Bs	12
สิงคโปร์	4 F-16 As, 4 F-16 Bs	8
ไทย	26 F-16 As, 10 F-16 Bs	36
เกาหลีใต้	110 F-16 Cs, 50 F-16 Ds	160
ไต้หวัน	120 F-16 As, 30 F-16 Bs	150
มาเลเซีย	8 F/A-18 Ds	8
ออสเตรเลีย	57 F/A-18 As, 18 F/A-18 Bs	75

ที่มา : Jane's All the World Aircraft 1995-1996.

²⁶ "จุดดับแสนยานุภาพกองทัพ" *กรุงเทพธุรกิจ* (2 กุมภาพันธ์ 2541) : 3

ตารางที่ 3 เครื่องบินรบใหม่ของรัฐเซียในกองทัพอากาศในเอเชีย-แปซิฟิก

ประเทศ	เครื่องบิน	จำนวนรวม
จีน	33 SU-27s 4 SU-27 Bs	37
เวียดนาม	6 SU-7s	6
มาเลเซีย	16 MIG-29s 2 MIG-29 Us	18
อินโดนีเซีย	12 SU-30 Ks (กำลังซื้อ)	12

ที่มา : The Military Balance 1996/1997 และ Defense New 1996/1997

ตารางที่ 4 การสั่งซื้อเครื่องบินรบหลักที่ทันสมัยของกองทัพอากาศในภูมิภาค

ประเทศ	แบบ	จำนวน	สถานะ
อินโดนีเซีย	SU-30 Ks	12	ลงนามในสัญญาสั่งซื้อแล้ว
มาเลเซีย	F/A-18 Ds	8	ส่งมอบแล้ว
สิงคโปร์	F-16 C/Ds	12	ทำการสั่งซื้อโดยตรงจากบริษัทผู้ผลิต
ไทย	F/A-18 C/Ds	8	ประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจึงยกเลิก

ที่มา : รวบรวมจาก Defense News 1996/1997

ผู้วิจัยขออธิบายและวิเคราะห์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ และสถานการณ์ความมั่นคงในบริเวณประเทศเพื่อนบ้านของไทยในช่วงปี ค.ศ. 1997-2000 ซึ่งเป็นสมัยของนายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัย สมัยที่ 2 จำนวน 4 ประเทศ คือ มาเลเซีย พม่า กัมพูชา และลาว เนื่องจากมีชายแดนติดกับไทยมากที่สุด ดังนี้

1) มาเลเซีย

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมาเลเซียในสมัยนายกชวนฯ นั้น ได้มีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด มาเลเซียสนับสนุนความพยายามของไทยในการสร้างความเข้าใจและแก้ไขปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และการดำเนินนโยบายที่เป็นธรรมมากขึ้น ดังเป็นที่ประจักษ์จากการที่ ดร. มหาเธร์ โมฮัมหมัด นายกรัฐมนตรีมาเลเซียในขณะนั้น ได้กล่าวขอให้ชาวมุสลิมจงรักภักดีต่อประเทศไทยในโอกาสมาเยือนจังหวัดสงขลาเมื่อวันที่ 22 เมษายน ค.ศ. 1998 และมาเลเซียยังได้มีบทบาทสำคัญในการมอบตัวแกนนำกลุ่มโจรก่อการร้ายให้กับฝ่ายไทย ซึ่งมีส่วนทำให้สถานการณ์ในภาคใต้สงบเรียบร้อยมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือด้านการพัฒนาพื้นที่ร่วมไทย-มาเลเซีย (Joint Development Area - JDA) นำไปสู่การเริ่มดำเนินการโครงการวาง

ต่อก๊าซในพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งเป็นตัวอย่างหนึ่งที่สำคัญในการเจรจาแสวงประโยชน์ในพื้นที่พัฒนาร่วมระหว่างไทยกับประเทศอื่นๆ ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเขตแดนบริเวณป่าดงเบงชาร์และเขตแดนแม่น้ำโกลก รวมถึงการส่งเสริมความร่วมมือด้านการประมงเพื่อลดปัญหาเรือประมงลักลอบจับปลาในน่านน้ำมาเลเซียและถูกจับซึ่งสร้างปัญหาระหว่างประเทศ²⁷

อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์แนวคิดทหารของไทยจะพบว่า หวาดระแวงมาเลเซียมาโดยตลอด เห็นได้จากคำกล่าวของพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ผู้บัญชาการทหารบกในสมัยนั้นว่า²⁸ มาเลเซียหลังจากที่ผ่านพ้นวิกฤตเศรษฐกิจ ได้มีการปรับท่าทีในด้านของกองทัพค่อนข้างมาก โดยมุ่งเน้นที่จะปรับกองทัพจากที่เคยใช้ปราบปรามการก่อความไม่สงบของโจรก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ มาเลเซียในอดีต มาเป็นกองทัพซึ่งมีบทบาทที่สำคัญในภูมิภาคและระดับโลก รวมถึงมีบทบาทนำในกลุ่มประเทศอิสลามประเทศหนึ่ง เนื่องจากมีความมั่นคงทางการเมือง เศรษฐกิจในระดับที่จะสามารถจะเป็นผู้นำในกลุ่มประเทศอิสลามได้

มาเลเซียเป็นประเทศที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อต้องการเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ มาเลเซียมีปัญหาเกี่ยวกับสิทธิเหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์ ดังนั้น การพัฒนากำลังทหารของมาเลเซีย จึงมุ่งพัฒนากองทัพโดยการจัดหาเรือและเครื่องบินที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้น มาเลเซียยังมีข้อตกลงความช่วยเหลือทางทหารจากต่างประเทศทั้งการป้องกันประเทศและการพัฒนากองทัพกับประเทศอังกฤษ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และสิงคโปร์ อีกด้วย

นักวิเคราะห์ทางการทหารหลายคนให้ความเห็นว่า ความสมดุลทางทหารระหว่างไทยกับมาเลเซียอยู่ที่การจัดซื้อจัดหาอาวุธเข้าประจำการเพื่อสร้างดุลอำนาจในเชิงรุกและเชิงรับ จะเห็นได้ว่าเมื่อมาเลเซียซื้อเรือดำน้ำ เรือฟริเกต เครื่องบินเอฟ-18 เครื่องบินมิค-29 และรถถังกว่า 300 คัน ด้วยเหตุที่มาเลเซียกลัวไทยจะรุกราน จึงต้องมีการถ่วงดุลระหว่างกัน และไทยเองก็ได้จัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์เข้ามาเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะการจัดซื้อเครื่องบินเอฟ-18 เพราะต้องการถ่วงดุลกับมาเลเซียและปกป้องรักษาผลประโยชน์ทางทะเลของไทยทางตอนใต้

²⁷ กระทรวงการต่างประเทศ, การต่างประเทศไทย พ.ศ. 2540-2543. อ้างแล้ว, หน้า 37-38.

²⁸ ปาฐกถาพิเศษของพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ผู้บัญชาการทหารบก อ้างอิงจากหนังสือของคณะกรรมการโครงการอาณานิคมศึกษา 5 ภูมิภาค (อบศ 5), บทบาทของกองทัพในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังการสิ้นสุดสงครามเย็น. (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ตรีเม แชนเซอร์ กราฟิก จำกัด, 2545), หน้า 13.

2) พม่า

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่าในช่วงรัฐบาลชวนฯ 2 มีความสัมพันธ์ที่ดีในระดับหนึ่ง แต่ก็มีเรื่องขัดแย้งกันบ้าง กรณีนักศึกษาพลัดถิ่นชาวพม่าที่อาศัยอยู่ในสถานลี้ภัยในจังหวัดกาญจนบุรี บุกยึดสถานทูตพม่าในกรุงเทพ เรียกร้องประชาธิปไตยในพม่า เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม ค.ศ. 1998 โดยรัฐบาลไทยใช้วิธีประนีประนอม และม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศในฐานะตัวประกันได้นำนักศึกษาพม่าเหล่านี้ไปส่งที่ชายแดนไทย-พม่า ที่จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อยุติปัญหาการบุกยึดสถานทูตพม่า ทำให้ทางการพม่าแสดงความไม่พอใจอย่างมากที่ไม่ใช้วิธีการจัดการขั้นเด็ดขาดกับกลุ่มคนเหล่านี้²⁹ เหตุที่ไทยไม่ใช้มาตรการขั้นเด็ดขาดเนื่องจากรัฐบาลไทยชุดนี้มีแนวนโยบายส่งเสริมประชาธิปไตย และรักษาสถิติมนุษยชนตามกฎบัตรสหประชาชาติและแนวคิดชาติตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ซึ่งไทยจะได้ประโยชน์จากการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ

ส่วนความขัดแย้งอื่นๆ ได้แก่ ปัญหาสายสัมพันธ์บริเวณชายแดน ซึ่งมีการลักลอบขนข้ามชายแดนไทยเป็นจำนวนมาก และปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองเป็นปัญหาที่ยิ่งใหญ่มาก ในการให้ที่พักพิงและค่าใช้จ่ายอื่นๆจำนวนมาก ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1984 จากภัยสงครามภายในพม่าหลายครั้ง แต่เมื่อไทยขอให้พม่ารับคนเหล่านี้กลับมักจะถูกปฏิเสธมาโดยตลอด ดังนั้น รัฐบาลจึงขอให้สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (United Nation High Commissioner Refugees-UNHCR) เข้าไปปรับพิศขอพบดูแลผู้ลี้ภัยดังกล่าว รวมถึงปัญหาชายแดนอันเกิดจากการสู้รบกับกองกำลังชนกลุ่มน้อยต่างๆ ส่งผลกระทบอย่างมากต่อความสงบเรียบร้อยบริเวณชายแดนไทย-พม่า³⁰

พม่าในด้านเศรษฐกิจ พบว่าหลังจากที่ปิดประเทศและปกครองด้วยระบอบสังคมนิยมเป็นเวลากว่า 30 ปี ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ ต่อมาพม่าได้สร้างพันธกิจกับจีน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จีนช่วยสร้างท่าเรือให้พม่าเพื่อทางออกทะเลเพื่อขยายความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของตน ในขณะที่พม่าต้องการความช่วยเหลือจากต่างประเทศในการพัฒนากองทัพและเศรษฐกิจ จีนได้สร้างสาธารณูปโภคซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจของพม่าโดยการสร้างถนนเชื่อมระหว่างมณฑลเฉิงเต๋อกับยูนนานและให้ความช่วยเหลือทางทหารแก่พม่าด้วย

²⁹ Richard W. Baker and Charles E. Morrison, "Thailand," in *Asia Pacific Security Outlook 2000*. (Tokyo: ASEAN Institutes for Strategic and International Study, 2000), pp. 160-161.

³⁰ อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่กระทรวงการต่างประเทศ, *การต่างประเทศไทย พ.ศ. 2540-2543*. อ้างแล้ว, หน้า 39-41. และ Charles E. Morrison and Richard W. Baker, "Thailand," in *Asia Pacific Security Outlook 2000*. (Tokyo: ASEAN Institutes for Strategic and International Study, 1999), pp. 172-173.

นอกจากนั้น พม่ายังได้ปรับปรุงกองทัพของตนโดยการเพิ่มกำลังพล ซึ่งปัจจุบันมีมากกว่า 300,000 คน และจัดเครื่องบิน รถถัง ปืนใหญ่ และเครื่องยิงจรวดอีกเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้พม่ายังได้เตรียมกำลังทางเรือเพื่อปฏิบัติการตามชายฝั่งรัฐตะนาวศรี และเพื่อป้องกันจุดเจาะน้ำมันและก๊าซในทะเลที่บริษัทต่างชาติมาลงทุนอีกด้วย เดิมพม่าเป็นชาติที่มีประสบการณ์การรบในป่าแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นอย่างดี ภายหลังจากปรับปรุงกองทัพและจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีสมรรถนะสูงขึ้น จะทำให้พม่ามีกองทัพที่มีประสิทธิภาพสูงประเทศหนึ่งในแถบนี้

3) เวียดนาม

ประเทศไทยกับเวียดนามในสมัยนายกรัฐมนตรีนวน หลีกภัย สมัยที่ 2 ได้พัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยตลอด เห็นได้จากการที่นายเงิน ดิ็ก เลือง ประธานาธิบดีเวียดนามเดินทางเยือนไทยอย่างเป็นทางการเมื่อระหว่างวันที่ 6-8 ตุลาคม ค.ศ. 1998 ซึ่งเป็นการเยือนระดับสูงครั้งแรกของฝ่ายเวียดนามภายหลังการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกันเมื่อปี ค.ศ. 1976³¹ การเยือนครั้งนี้นำไปสู่ความร่วมมือในด้านต่างๆ เช่น การบรรลุความตกลงแบ่งเขตทางทะเลไทย-เวียดนาม ในส่วนพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อน ไทย-มาเลเซีย-เวียดนาม ในอ่าวไทยนั้น ทั้งสามประเทศตกลงในหลักการที่จะจัดทำพื้นที่ไหล่ทวีปอ้างสิทธิ์ทับซ้อนสามฝ่ายให้เป็นพื้นที่พัฒนาร่วม และจัดตั้งคณะทำงานสามฝ่ายเพื่อศึกษารายละเอียด³²

นอกจากนั้น ยังได้จัดตั้งกองทัพเรือลาดตระเวนร่วมกัน โดยกระทรวงการต่างประเทศได้ประสานกับกองทัพเรือไทยและกองทัพเรือเวียดนาม เพื่อลงนามบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding-MOU) ว่าด้วยการลาดตระเวนและจัดตั้งโครงข่ายการติดต่อสื่อสารโดยตรงระหว่างกองทัพเรือทั้งสองฝ่าย เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน ค.ศ. 1999³³ ซึ่งมีผลต่อการเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีสำหรับความร่วมมือด้านประมงและทำให้สถิติเรือประมงไทยที่ถูกจับในน่านน้ำเวียดนามลดลงอย่างมาก โดยความร่วมมือนี้จะป็นตัวอย่างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตทางทะเลติดกับไทยเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการประมงระหว่างกันต่อไป

³¹ Charles E. Morrison and Richard W. Baker, "Thailand," in *Asia Pacific Security Outlook 2000*. (Tokyo: ASEAN Institutes for Strategic and International Study, 1999), p. 174.

³² กระทรวงการต่างประเทศ, *การต่างประเทศไทย พ.ศ. 2540-2543*. อ้างแล้ว, หน้า 44.

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 45.

ประเด็นวิเคราะห์คือ หลังจากสงครามอันยาวนานระหว่างเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ในอดีต ได้ทำลายเศรษฐกิจของประเทศอย่างมากมา การถูกตัดความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตหลังสงครามเย็นสิ้นสุดลง มีผลกระทบต่อเวียดนามอย่างมากทำให้อิทธิพลของเวียดนามต่อประเทศในอินโดจีนลดลง เวียดนาม ต้องเปลี่ยนท่าทีของคนใหม่หันมาสัมพันธ์อันดีกับสหรัฐฯ และประเทศตะวันตก เวียดนามพยายามหาสิ่งจูงใจที่จะให้นานาประเทศเข้าไปลงทุนในเวียดนามเพราะเป็นหนทางเดียวที่จะกอบกู้ระบบเศรษฐกิจที่ตกต่ำให้กลับคืนมาได้

กองทัพเวียดนามเคยมีแสนยานุภาพน่าเกรงขามในยุคเวียดนามเหนือมีชัยเหนือเวียดนามใต้ ทั้งนี้เพราะเวียดนามยึดอาวุธที่ทันสมัยของสหรัฐฯและพันธมิตรไว้ได้จำนวนมาก ประกอบกับเวลานั้นสหภาพโซเวียตมีความต้องการใช้ฐานทัพเรือที่อ่าวคัมราห์ในเวียดนามจึงได้ให้การสนับสนุนทางการทหารอย่างเต็มที่ เมื่อรัฐบาลโซเวียตเดิมล่มสลายลง และสงครามเย็นยุติลง ความจำเป็นที่จะใช้ฐานทัพเรือที่อ่าวคัมราห์ก็ไม่มีอีกต่อไป ทำให้รัสเซียตัดความช่วยเหลือทางการทหารต่อเวียดนามซึ่งมีผลต่อกองทัพเวียดนามมาก อาวุธที่ยึดมาได้ไม่สามารถใช้งานได้เนื่องจากขาดกระสุนและชิ้นส่วนอะไหล่ ปัจจุบันเวียดนามจึงทุ่มเทกับการฟื้นฟูฐานะทางเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการทหารให้สูงขึ้นในระยะยาวต่อไป

4) กัมพูชา

สงครามกลางเมืองในกัมพูชาทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศถดถอยไปอย่างมาก ประชาชนต้องตกอยู่ในสภาวะอดอยาก ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติ แต่เมื่อสหประชาชาติเข้ามาจัดการการเลือกตั้ง และมีการสถาปนาเจ้าัน โรคมสีหนูเป็นพระมหากษัตริย์ ลดปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองภายในไปบ้าง เป็นผลดีต่อมาในการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาในสมัยนายทวน หลีกภัย สมัยที่ 2 มีปัญหาบ้าง เช่น ความขัดแย้งภายในกัมพูชาส่งผลกระทบต่อไทย ทำให้มีผู้อพยพชาวกัมพูชาข้ามเขตแดนเข้ามายังฝั่งไทย การมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อกันก่อให้เกิดความขัดแย้งกัน และปัญหาการปักปันเขตชายแดน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ไทยถือว่า กัมพูชาเป็นประเทศที่จะต้องให้ความช่วยเหลือทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นประเทศที่ยังยากจน การช่วยเหลือทางการเมืองนั้น ไทยได้เข้าไปมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาการเมืองในกัมพูชาซึ่งมีวิกฤตเมื่อวันที่ 5-6 กรกฎาคม ค.ศ. 1997 โดยรัฐบาลกัมพูชาได้ขอร้องชาติสมาชิกอาเซียนให้เข้าไปมีบทบาทในการฟื้นฟูเสถียรภาพและสันติภาพในกัมพูชา อาเซียนได้มอบหมายให้ไทย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย เข้าไปมีบทบาทในฐานะผู้ประสานงานอาเซียน (ASEAN Troika) จนนำไปสู่การปรองดองในชาติในระดับหนึ่งและ

สถานการณ์ทางการเมืองคลี่คลายลง ทำให้มีการจัดการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม ค.ศ. 1998 หากแต่เกิดความขัดแย้งกันอีกเนื่องจากการกล่าวหาว่าการเลือกตั้งดังกล่าวมีความไม่เป็นธรรม แต่ในที่สุดก็สามารถประคองกันได้อีกเมื่อมีการจัดการเลือกตั้งใหม่ในเดือนพฤศจิกายน 1998³⁴

สำหรับปัญหาชายแดนนั้น ไทยและกัมพูชามีปัญหามานานเช่นเดียวกับประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ซึ่งมีมูลเหตุหรือปัจจัยต่างๆ เช่น กัมพูชาหวาดยังมีความระแวงไทย เนื่องจากไทยเคยให้ความช่วยเหลือกลุ่มเขมรแดงต่อต้านรัฐบาล ทั้งนี้เป็นเพราะว่าไทยกับกลุ่มเขมรแดงมีผลประโยชน์แลกเปลี่ยนกันจากการได้รับสัมปทานพื้นที่ที่เป็นแหล่งแร่และพลอยในเขตพื้นที่กลุ่มเขมรแดงบริเวณกรุงโพลิน อย่างไรก็ตามเมื่อกลุ่มเขมรแดงสิ้นสุดอำนาจลงในปี ค.ศ. 1998 กัมพูชาจึงหันมาให้ความร่วมมือกับไทยในการปักปันเขตแดนมากขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1999 เมื่อได้มีการประชุมกันครั้งแรกเกี่ยวกับความร่วมมือการแบ่งเขตแดนทางบกประมาณ 780 กิโลเมตร แต่หากความร่วมมือดังกล่าวก็มีอุปสรรคไม่ราบรื่นเท่าที่ควร อันเนื่องมาจาก³⁵ บริเวณชายแดนมีทุ่นระเบิดเป็นจำนวนมากยากแก่การเข้าไปทำการสำรวจในการปักปันเขตแดนทั้งสองฝ่าย จึงต้องขอความร่วมมือจากสหรัฐฯ และญี่ปุ่นส่งผู้เชี่ยวชาญด้านการเก็บทุ่นระเบิดมาช่วยเหลืออีกต่อไป

5) ลาว

ในสมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย สมัยที่ 2 เป็นช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวในระดับหนึ่ง เมื่อไทยขอให้ลาวลดราคาขายกระแสไฟฟ้าลงเป็นจำนวนมาก ซึ่งลาวตอบปฏิเสธเพราะจะกระทบกับระบบเศรษฐกิจของลาวโดยรวมอย่างมากเนื่องจากลาวต้องพึ่งพาเงินต่างประเทศ โดยเฉพาะไทย ซึ่งเป็นรายได้หลักที่ลาวได้รับในการนำไปพัฒนาประเทศในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจเช่นเดียวกัน³⁶ ปัญหาอีกประการหนึ่งก็คือ ปัญหาชนกลุ่มน้อยชาวม้งจากประเทศลาวที่อพยพมาอยู่ในไทยที่จังหวัดสระบุรีจำนวน 20,000 คน และในจำนวนนั้นประมาณ 200 คน มีการดำเนินกิจกรรมต่อต้านรัฐบาลลาวอยู่ตลอดเวลา ซึ่งลาวมองว่าไทยไม่ช่วยเหลือลาวในการห้ามปรามกลุ่มคนเหล่านี้ และยังปล่อยให้มีการดำเนินกิจกรรมต่อต้านรัฐบาลลาวในประเทศไทยอันเป็นการไม่เคารพในหลักการอธิปไตยของลาวด้วย³⁷

³⁴ กระทรวงการต่างประเทศ, การต่างประเทศไทย พ.ศ. 2540-2543. อ่างแล้ว, หน้า 52-55.

³⁵ อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ Richard W. Baker and Charles E. Morrison, "Thailand," in Asia Pacific Security Outlook 2000. (Tokyo: ASEAN Institutes for Strategic and International Study, 2000), pp. 161-162.

³⁶ Ibid., p.160.

³⁷ Charles E. Morrison and Richard W. Baker, "Thailand," in Asia Pacific Security Outlook 2000. (Tokyo: ASEAN Institutes for Strategic and International Study, 1999), p. 174.

ส่วนปัญหาการปักปันเขตแดน ซึ่งมีความยาว 1,810 กิโลเมตรนั้น ไทยและลาวได้ดำเนินการปักปันเขตแดนไปแล้ว 105 หลัก คิดเป็นระยะทาง 495 กิโลเมตร แต่ปัญหาที่ตกลงกันไม่ได้ส่วนใหญ่อยู่บริเวณตลอดแนวชายแดนที่ติดกับแม่น้ำโขง อันเนื่องมาจากทุกๆ ปีจะมีกระแสน้ำที่ไหลผ่านทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงร่องน้ำลึกซึ่งใช้เป็นหลักการในการแบ่งเขตแดนระหว่างกัน และบางส่วนที่มีเกาะกลางแม่น้ำที่ไม่สามารถตกลงกันได้ว่าแบ่งเขตกันอย่างไร จึงทำให้เป็นปัญหาเรื้อรังต่อไป³⁸

สถานการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงของไทยนั้น กล่าวได้ว่าลาวซึ่งเป็นประเทศที่ปกครองโดยระบอบสังคมนิยมที่มีเวียดนามให้การสนับสนุนเศรษฐกิจของลาวมาตั้งแต่สงครามเย็นและสงครามกลางเมือง จนกระทั่งสงครามดังกล่าวสิ้นสุดลง เวียดนามได้ลดความช่วยเหลือลงไปมาก อันเนื่องจากการลดความช่วยเหลือของรัสเซียต่อเวียดนาม ส่งผลกระทบต่อการพัฒนากองทัพลาวอยู่มากเช่นเดียวกัน อาวุธที่ใช้อยู่ส่วนหนึ่งเป็นอาวุธเดิมที่ยึดจากสงครามกลางเมืองและบางส่วนที่ได้รับการสนับสนุนจากเวียดนาม มีข้อจำกัดในการนำมาใช้ เนื่องจากขาดกระสุนและชิ้นส่วนอะไหล่ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันลาวได้เปลี่ยนท่าทีเพื่อได้รับการยอมรับจากประชาคมโลกมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากลาวต้องการความช่วยเหลือและความร่วมมือจากประเทศตะวันตกในการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มศักยภาพทั้งทางการเมืองและทางการทหารในระยะยาว

โดยสรุปสถานการณ์ความมั่นคงของประเทศเพื่อนบ้านของไทยจำนวน 4 ประเทศที่กล่าวมาข้างต้นนั้น พบว่า ประเทศไทยให้ความสำคัญมากต่อประเด็นดังกล่าวคือ มาเลเซีย และพม่า เนื่องจากว่าประเทศทั้งสองนั้น ไทยยังมีความกังวลเกี่ยวกับปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรทางทะเลเนื่องจากมีหลายพื้นที่ที่ยังเป็นปัญหา ยังไม่สามารถตกลงกันได้ สอดคล้องกับความวิตกกังวลที่กองทัพอากาศไทยยกเลิกเครื่องบินรบเอฟ-18 ไปแล้วจะไม่สามารถมีอาวุธเจราจต่อรองได้ ส่วนประเทศ เวียดนาม ลาว และกัมพูชานั้น ไทยไม่กังวลมากนักเนื่องจากประเทศเหล่านี้กำลังพัฒนาทางเศรษฐกิจยังไม่สามารถพัฒนาทางกองทัพเท่าที่ควร

³⁸ Ibid.,

4.4 บทสรุป

สรุปประเด็นวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยภายนอกที่ส่งผลให้ผู้นำเข้าผลไม้ไปมีบทบาทร่วมกับผู้นำทหารในกำหนดนโยบายความมั่นคงของไทยระหว่างปี ค.ศ. 1997-2000 นั้น ประกอบด้วย 1) การมีบทบาทของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก 2) การพึ่งพาความช่วยเหลือและการแทรกแซงการตัดสินใจนโยบายความมั่นคงจากสหรัฐอเมริกาต่อไทย และ 3) การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ความมั่นคงบริเวณประเทศเพื่อนบ้านของไทย

1) การมีบทบาทของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก กล่าวคือ หลังสงครามโลกครั้งที่สองและการสิ้นสุดสงครามเย็น สหรัฐฯ ได้พิสูจน์ตนเองขึ้นเป็นผู้นำโลกและอาศัยอุดมการณ์เสรีนิยมประชาธิปไตยในการเอาชนะคู่แข่งสำคัญในช่วงสงครามเย็นคือ อดีตสหภาพโซเวียต นำไปสู่การจัดระเบียบระหว่างประเทศด้วยอุดมการณ์ดังกล่าว และคงบทบาทตนเองในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก เพื่อรักษาสถานะความเป็นผู้นำหรือมหาอำนาจ การรักษาผลประโยชน์ และการเชิดชูระบบการเมืองในรูปแบบประชาธิปไตย ความขัดแย้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อาจมีผลก่อให้เกิดการใช้กำลังทหารในภูมิภาคได้ เช่น ปัญหาการอ้างสิทธิเหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์ของจีน เวียดนาม ไต้หวัน และบางประเทศในกลุ่มอาเซียน การพัฒนากำลังทหารและเทคโนโลยีทางทหารของจีนเป็นต้น ซึ่งจะมีผลกระทบต่อเส้นทางคมนาคมทางทะเลตามช่องแคบมะละกาและช่องแคบลอมบอก ดังนั้นเพื่อประกันว่าสหรัฐฯ สามารถตอบโต้ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันเวลา สหรัฐฯ ยังคงใช้ความพยายามทั้งทางทหารและการเมืองเพื่อรักษาความสงบในภูมิภาค โดยนโยบายสำคัญก็คือการให้ความช่วยเหลือทางทหารทั้งทางด้านอาวุธและกองกำลังแก่ประเทศพันธมิตร จะเห็นได้ว่าสหรัฐฯ ยังคงกองกำลังบางส่วนประจำการในญี่ปุ่น เกาหลี ฟิลิปปินส์ เกาหลีใต้ และมหาสมุทรอินเดีย เพื่อการเตรียมกำลังเพิ่มเติมในกรณีฉุกเฉิน และการมีสนธิสัญญาแบบทวิภาคีกับมิตรประเทศในภูมิภาค ดังเช่น ประเทศไทย เป็นต้น

2) การพึ่งพาความช่วยเหลือทางการทหารและการแทรกแซงการตัดสินใจนโยบายความมั่นคงจากสหรัฐอเมริกาต่อไทยเพื่อคงสถานะตนเองและการรักษาผลประโยชน์ในไทย ประกอบกับผู้นำไทยต้องการปรับความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในสมัยรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีนวน หลีกภัย เพื่อผลประโยชน์ทางการทหาร เศรษฐกิจ และความมั่นคงต่อกัน กล่าวคือ สหรัฐฯ ยังคงมีอิทธิพลและแทรกแซงนโยบายความมั่นคงของไทยมาโดยตลอด เห็นได้จากการให้ไทยต้องซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ทางทหารต่างๆ ในรูปแบบความช่วยเหลือทางทหาร และกรณีเครื่องบินเอฟ-18 ก็เช่นเดียวกัน แต่เมื่อรัฐบาลไทยขอยกเลิกเครื่องบินดังกล่าว วิเคราะห์ว่าการให้ความช่วยเหลือของสหรัฐฯ ในการรับซื้อคืนเครื่องบินเอฟ-18 นั้น สหรัฐฯ ยังคงต้องการบทบาทและผลประโยชน์ใน

ภูมิภาคนี้ในอนาคตต่อไป และเห็นว่าไทยยังคงเป็นพันธมิตรที่สำคัญมากที่สุด ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก หากพิจารณาในเรื่องของระดับความสัมพันธ์ของไทยกับสหรัฐก็คงเป็นความสัมพันธ์ที่แตกต่างกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคอยู่บ้าง โดยเฉพาะกรณีของอินโดนีเซีย ซึ่งจะเห็นได้จากกรณีการปฏิเสธที่จะขายเครื่องบินเอฟ-16 ให้แก่กองทัพอินโดนีเซียเนื่องจากไม่ได้อยู่ในกลุ่มพันธมิตรที่แนบแน่นเช่นไทย

แม้ว่าการลดบทบาทของสหรัฐลงหลังสงครามเวียดนามในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทำให้ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกด้านความมั่นคงของผู้นำไทยอยู่มากทีเดียว เนื่องจากไทยผูกพันกับสหรัฐมาโดยตลอด แต่โอกาสที่สหรัฐจะถอนตัวออกไปจากภูมิภาคอย่างเด็ดขาด อาจไม่ใช่นโยบายโดยตรงของสหรัฐ เพราะผู้นำของสหรัฐได้ออกมาตอกย้ำอยู่เสมอว่าสหรัฐเป็น “มหาอำนาจแปซิฟิก” ดังนั้นในอนาคตสหรัฐก็จะยังคงอยู่ในภูมิภาคนี้ต่อไป แต่อาจจะไม่มีบทบาททางทหารเช่นในอดีต แต่ก็อยู่ภายใต้เงื่อนไขว่าจะไม่มีสถานการณ์เปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันในกรณีการขายอำนาจทางทหารของจีน

3) การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางการเมืองภายในประเทศของประเทศเพื่อนบ้านและการเพิ่มจำนวนสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความมั่นคงทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศในภูมิภาคมีความไม่แน่นอนมากขึ้นต่อไทยเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของไทยซึ่งถือเป็นประเทศที่มีพรมแดนทั้งทางบกและทางทะเลติดกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ ซึ่งมีทั้งประเทศเพื่อนบ้านที่มีระบบการปกครองที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันและประเทศเพื่อนบ้านที่มีระดับการพัฒนาที่ใกล้เคียงกันและห่างกันเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้นำไทยจำเป็นต้องเร่งดำเนินการในทางรุกเพื่อเสริมสร้างความมีเสถียรภาพของประเทศและภูมิภาคนี้ อย่างไรก็ตาม หากวิเคราะห์สถานการณ์ความมั่นคงของประเทศเพื่อนบ้านต่อไทย จำนวน 4 ประเทศที่กล่าวมาข้างต้นนั้น พบว่า ไทยให้ความสำคัญมากต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านความมั่นคง การเมืองและเศรษฐกิจของมาเลเซีย และพม่า เป็นสำคัญ เนื่องจากว่าประเทศทั้งสอง ไทยยังมีความกังวลเกี่ยวกับปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรทางทะเล เนื่องจากมีหลายพื้นที่ที่ยังเป็นปัญหา ยังไม่สามารถตกลงกันได้ สอดคล้องกับความวิตกที่กองทัพอากาศไทยที่ได้ดำเนินการยกเลิกเครื่องบินรบเอฟ-18 ไปแล้วก็จะไม่สามารถมีอาวุธเจราจาต่อรองกับประเทศทั้งสองได้อย่างหนักแน่นเพียงพอ สำหรับประเทศ เวียดนาม ลาว และกัมพูชานั้น ไทยไม่กังวลมากนัก เนื่องจากประเทศเหล่านี้กำลังอยู่ในระยะการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจจึงยังไม่สามารถพัฒนาทางกองทัพมากนักที่เป็นภัยคุกคามความมั่นคงทางทหาร แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านการหลบหนีเข้าเมือง และปัญหาการปักปันเขตแดนที่ต้องใช้เวลาในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ต่อไป